

METROPOLIT (40) *sb m*

metropolit (28), **metropolita** (4), **mitropolit** (2), **metrapolit** *a.* **metrapolita** (1), metropolit *a.* metropolita (5); metropolit *MiechGlab* (4), *KromRozm III* (5), *BielKron*, *StryjKron* (5); metropolita *OrzRozm*, *WujJud* (2); metropolit : metropolita : mitropolit : metrapolit *a.* metrapolita *BudNT* (1: - : 1 : -), *SkarJedn* (12 : 1 : 1 : 1). [Za postaci wątpliwe uznano *L sg*, *N pl -owie* i *D pl z tekstów*, w których nie ma zaświadczanej pewnej odmianki lub występują różne pewne odmianki. *N pl -owie* i *A pl z tekstów*, gdzie występuje jedna pewna odmianka, zostały pod nią podciągnięte].

e oraz *oba* o prawdopodobnie jasne (tak w metropolitan); *oba a jasne*.

sg N metropolit (16), metropolita (2). ◇ *G* metropolita (6). ◇ *D* metropolitowi (1). ◇ *A* metropolita (1). ◇ *G a.* *A* metropolita (1). ◇ *I* metropolit(e)m (1). ◇ *L* metropolicie (3). ◇ *pl N* metropolitowie (3), metropolite (1); -owie *RejPosRozpr*, *SkarJedn*; -owie : -e *WujJud* (1 : 1). ◇ *G* metropolit(o)w (2). ◇ *D* metropolit(a)m (1). ◇ *A* metropolity (1). ◇ *I* metropolity (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVIII w.*

W Kościele katolickim i niektórych prawosławnych arcybiskup stojący na czele prowincji kościelnej obejmującej kilka diecezji; metropoli praefectus, metropolitanus episcopus *Cn* [metropolitus *Łac* *sr*] (40) : Włók theż máyá [Grekowie i Ruś] fwoye metropolity/ ktorzy nád biskupy [...] władzą máyá/ od Conciliy powłsechnych dáńá. *KromRozm III* L7v; *BielKron* 343v; *WujJud* Mm5v; wielki ksiądz porádziwłszy fię Metropolitá/ kazał druk ípráwić/ y drukárniá zbudowác *BudNT przedm* c5v, *przedm* b7v; áby Metropolit wáłz iuz nie do Cárógroockie⁸⁰ Pátryárchy [...]: ále do Rzy^{mv} do Papieža po błógofłáwieńftwo [...] fłáł. *SkarJedn* 368, 106, 322, 363, 378; á zá bełpieczność y zá ftáteczne záchowánie poftánowionego przymierza [...] áby fám Kniáz wielki Dimitr z Metropolitem y z Boiáry fwoimi pochrzeftnym cáłowániu przyfięę vczynił. *StryjKron* 421.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej [metropolit + przymiotnik (14), przymiotnik + metropolit (5)] (19): *MiechGlab* **v [2 r.], **3v, 5; *KromRozm III* L6v, Q; o Sidorze ábo Ifidorze Kiówłkim Metropolicie. *SkarJedn* A*v, 266, 267, 268, 292, 319, 321 [2 r.], d6; *StryjKron* 587, 617 [2 r.], 658.

W połączeniach szeregowych (7): thakze y rvłkym Knyezem. horodom y myaftam Metropolityham y wladikam, Czernczom y Belczom Boyarom y myefzczanom, y wlyemv połpólftwv Iawno nyech bedzie *LibLeg* 10/95; Włók theż máyá [Grekowie i Ruś] [...] y pátryárchy/ ktorzy ták nád metropolity/ jáko nád biskupy y kápłany władzą máyá *KromRozm III* L7v, N5v; Stany Duchowne kofćiołá Powłzechne⁸⁰. Kárdynali. Pátryárchowie. Arcybiskupi. Metropolite. Biskupi. Suffragáni. Arczdziakoni [!]. Canonicy. Dyakonowie. Subdiakonowie Akoluty. Exorcycytowie. Odźuierni [!]. Probołzczowie. Opátowie. Przeorowie. *WujJud* 142 marg; Lecż y wy fami to báczyć mozećie: íłz Popowi moze moc ná rozgrzełzáníe y ná fłużenie/ y ná inne Kápłáńłkie vczynności/ Włádyká záhámowác: á Włádyce Metropolitah/ á Metropolitowi Pátryárchá. *SkarJedn* 340, 267.

Szeregi: »arcybiskup albo metropolit« [szyk 2 : 1] (3): od ktorego Piotrá/ ktorzykólwiek Metropolitá/ álbo Arcybiskup mocy fwey Vrzędnie niebierze: tákowy káždy Odłzczepieńcem będąc fzydźi Krolmi *OrzRozm C*; *RejPosRozpr* c3v; *StryjKron* 658. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

»metropolit i (abo, a) (wielki, nawyższy) biskup« [szyk 5 : 1] (6): *MiechGlab* **3v, 5; *BielKron* 343v; ieśliby który Biskub [!]/ podeyrzány miał rozładek łwego Mitropolitá/ ábo teyże prowincyey Biskupow: áby do wálzey Rzymłkiey łtolice áppellował. *SkarJedn* 106; wšyŃcy oycowie á zwálzczá ći/ ktorzy łię pierwey nabárziewy łprzećiwili/ to ieŃt/ Cizycki/ TrápefuńŃki/ MonenbáŃenŃki/ y HerákleńŃki Metrápolitowie y Biskupi/ ná toż tákże zezwolili *SkarJedn* 292; *StryjKron* 587. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*].

»władyka i metropolit; metropolit z władykami« (1; 1): ChrzyŃmá S. powiádaia/ iŃz poŃwięć żaden Władyká y Metropolit nie może/ okrom łamego Pátryárchy. *SkarJedn* 347, 382. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

Synonim: arcybiskup.

Cf METROPOLITAN

MM